

شناسایی عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی

نوشین اسدی لویه

دانشجوی دوره دکتری، گروه حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

مجتبی ملکی چوبری

استادیار، گروه حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران (نویسنده مسئول)

سینا خریدار

دانشیار، گروه حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۲۴

چکیده

سیستم های اطلاعاتی در عصر حاضر، به عنوان مزیت رقابتی تلقی میشوند. عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری به همان اندازه که میتوانند عاملی بازدارنده بر تمایل به مدیریت سود محسوب شوند، ممکن است مانعی در دستیابی به اهداف سازمان محسوب شوند. در نتیجه هدف از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. جامعه آماری این پژوهش مدیران مالی کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۴۰۲ و نمونه آماری، ۲۵۱ نفر است. در این پژوهش از ابزار پرسشنامه و روش دلفی به منظور جمع آوری داده ها استفاده شده است. پس از تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات تحقیق توسط آزمون همبستگی و با استفاده از روش پیرسون نتایج حاصل از فرضیه های پژوهش بیان کننده آن است که رابطه منفی و معناداری بین برنامه ریزی و بودجه بندی، گزارش دهی عملکرد/ مالی، کنترل هزینه، کنترل یکپارچه با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحرانی مالی وجود دارد. به عبارتی دیگر، مدیران هر اندازه که از سیستم اطلاعاتی حسابداری قویتری برخوردار باشند، احتمال مدیریت سود کمتر خواهد بود. **واژه های کلیدی:** سیستم های اطلاعاتی حسابداری، تمایل به مدیریت سود، بحران مالی.

۱- مقدمه

سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر تمایل به مدیریت سود تغییری ایجاد می کند یا خیر، که ممکن است محرک و یا بازدارنده باشند. یکی از راه هایی که می توان از مدیریت سود مدیران شرکت در شرایط بحران جلوگیری کرد شناسایی عوامل اثر بخش مدیریتی و اطلاعاتی بر آن است. به این ترتیب که در وهله اول، با ارائه هشدارهای لازم، می توان شرکت ها را نسبت به تمایل به مدیریت سود مدیران هوشیار کرد تا آنها با توجه به این هشدارها، دست به اقدامات مقتضی بزنند و دوم اینکه، عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری را بصورت انفرادی مورد بررسی قرار داد.

تاکنون پژوهشهایی که در زمینه مدیریت سود انجام شده است، بیشتر بر انگیزه های فرصت طلبانه مدیریت واحدهای تجاری در تمایل به مدیریت سود تمرکز نموده اند. همچنین برخی دیگر از تحقیقات تاثیر عوامل داخلی سازمان مانند تحریف گزارش های مالی، حسابرسی، حاکمیت و کنترل ها، مشوق های بازار سرمایه، و عوامل تعیین کننده نظارتی را بر تمایل به مدیریت سود مورد بررسی قرار داده اند. (Habib et al. 2022) با این حال تاثیر خاص عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری در شرایط بحران بر تمایل به مدیریت سود، هنوز مورد مطالعه قرار نگرفته است. مطالعات گذشته تنها عوامل سن، جنس، مدرک تحصیلی افراد را مد نظر قرار داده است و تاثیر عوامل سازمانی و مدیریتی را نادیده گرفته است.

مطالعه حاضر با در نظر گرفتن عوامل کنترلی اندازه شرکت (کوچک، متوسط، بزرگ)، ساختار مالکیت (دولتی، خصوصی، خانوادگی)، سطح حاکمیت شرکتی (قوی، ضعیف)، فرهنگ سازمانی (محافظه کار، ریسک پذیر)، تخصص و تجربه مدیران (بالا، متوسط، پایین)، به تاثیر شرایط محیطی محرک بر تمایل به مدیریت سود پرداخته است. به علاوه تاثیر عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری را که یک مولفه حسابداری مدیریتی هستند روی یک مولفه حسابداری مالی سنجیده می شود که در واقع پژوهش حاضر حسابداری مدیریتی تلقی می شود. به علاوه یک عامل رفتاری و انگیزشی مدیران بر روی متغیر مالی مورد سنجش قرار داده می شود.

از این رو هدف تحقیق حاضر شناسایی عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی است. مساله اصلی این پژوهش بررسی این سوال است که آیا بین عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی داری وجود دارد یا خیر؟

در عصر جهانی شدن، شرکتها باید رقابتی تر باشند. برای افزایش رقابت پذیری، مدیران علاوه بر بهبود کیفیت کالا/خدمات تولیدی، باید بتوانند منابع خود را نیز به خوبی مدیریت کنند. (یادگاری، زاده ۲۰۲۳) مدیران از طریق آزادی عمل خود بر روی سود گزارش شده اعمال مدیریت می کنند و به این ترتیب پاداش خود را افزایش می دهند. (خدادادی et al. 2020) تحقیقات نشان داده است که وقتی شرکت هایی با مکانیسم های حاکمیتی ضعیف تر درگیر مدیریت سود می شوند، عملکرد مالی آنها کاهش می یابد. علاوه بر این، بسته به شرایط قرارگیری خصوصی، مدیریت سود می تواند ظاهر سلامت مالی خوبی را برای جذب سرمایه گذار ایجاد کند. (Chen, Hung 2021) به عبارتی، یکی از روش هایی که ارزیابی ریسک ورشکستگی را دچار ابهام می کند، تمایل به مدیریت سود است. تمایل به مدیریت سود زمانی اتفاق می افتد که مدیریت با هدف پنهان کردن شرایط واقعی اقتصادی یا دستیابی به سود خصوصی از نتایج قراردادی که بر اعداد حسابداری متکی است، نفوذ خود را اعمال می کند تا عمداً صدق و انصاف صورت های مالی را تغییر دهد. (Agustia et al. 2020) بخش عمده ای از ادبیات موجود در حوزه تحقیقات حسابداری اشاره دارند که اطلاعات حسابداری، نقشی حیاتی در کاهش مشکلات نمایندگی ایفا میکند. (عزیزی et al. 2020). اطلاعات یک کالای ضروری است که به منظور برنامه ریزی و کنترل عملیات تجاری به طور موثر و کارآمد مورد نیاز است. (Khan 2017) سیستم اطلاعات حسابداری به منظور افزایش عملکرد سازمان، افزایش دقت بررسی ها و ترازهای داخلی، متعادل سازی حسابها و کارآمد نمودن زمان پردازش گزارشات مورد استفاده قرار می گیرند. (Khalid, Kot 2021). در سال های اخیر نرخ تورم در ایران افزایش چشمگیری داشته است. همچنین نرخ رشد اقتصادی کاهش یافته است. این رو، پیش بینی ورشکستگی ممکن است برای ارزیابی عملکرد شرکت به ویژه برای سرمایه گذاران مفید باشد. (Oskouei, Sureshjani 2021) زمانی که یک شرکت به طور مداوم سود را برای افزایش سرمایه دستکاری می کند، استفاده ناکارآمد از سرمایه، شرکت را در معرض خطرات مالی قرار می دهد. بنابراین بحران مالی جهانی تأثیر مثبتی بر تشدید مدیریت سود داشته است. (Luu Thu 2023)

در واقع اهمیت پژوهش حاضر در آن است که عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر تمایل به مدیریت سود را در شرایط بحران مالی نشان می دهد. در شرایط بحران این تاثیرات ثابت و مشخص است. ما در بررسی های خود به دنبال این هستیم که ببینیم آیا بحران در نتایج تاثیر گذاری متغیرهای

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مدیریت سود یکی از مهمترین مباحث چالش انگیز در حسابداری و علوم مالی است و از پژوهشهای انجام شده شیپر (۱۹۸۹) و هیلی و والن (۱۹۹۹)^۱، نشئت میگیرد. شیپر معتقد است مدیریت سود، مداخله هدفمند در فرایند گزارشگری مالی با هدف کسب منافع شخصی است. (کردستانی ۱۳۸۷) مدیریت سود می تواند توسط هیئت مدیره به صورت مدیریت سود کارآ و مدیریت سود فرصت طلبانه اعمال شود. مدیریت سود کارآمد کارایی اطلاعات شخصی و ارزش بازار شرکت را افزایش می دهد و مدیریت سود فرصت طلبانه سودمندی شخصی مدیران را به حداکثر می رساند. (Ekawarti et al. 2022) هدف اصلی مدیریت سود، افزایش چشم انداز و ارزش شرکت برای برآورده کردن انتظارات استفاده کنندگان خارجی از صورت های مالی است. (Chen, Hung 2021) مدیران تمایل دارند تا در دوره های زیان ده در جهت افزایش پاداش خود به اعمال مدیریت سود شرکت پرداخته و در دوره های سودده به هموارسازی سود بپردازند. (خدادادی et al. 2020) شرکتها تمایل دارند به دلایل مختلف، از جمله برای دستیابی به هدف سود یا پنهان کردن وضعیت مالی نامناسب، عملکرد بحران مالی را گزارش میدهند. (محمدصالحی، هرندی ۲۰۲۲) در واقع بحران مالی شرایطی است که در آن یک شرکت قبل از ورشکستگی، مرحله ای از کاهش توان مالی را تجربه میکند. به بیان دیگر، بحران مالی یک رخداد نامطلوب برای شرکتها است که باعث ایجاد زمینه های ورشکستگی و در برخی موارد، حذف آنها از بازار میشود. (صفی خانی et al. 2023) ارتباط نزدیکی بین ریسک بحران مالی و تمایل به مدیریت سود وجود دارد. تینگ و همکاران استدلال می کنند که رفتار مدیریت سود باعث افزایش ریسک و در نتیجه افزایش ریسک درماندگی مالی می شود. (Luu Thu 2023). در شرکت های ورشکسته، مدیریت سود وسیله مهمی است که مدیران می توانند شرایط بحران مالی شرکت را پنهان کنند. (Xu et al. 2021) زمانی که شرکتها با مکانیسم های حاکمیتی ضعیف تر درگیر مدیریت سود می شوند، عملکرد مالی آنها کاهش می یابد. (Chen, Hung 2021) از طرف دیگر، در طول دوره بحران، مؤسسات بیشتر در معرض رسیدگی و بررسی از جانب حسابرسان و اعتباردهندگان و سهامداران قرار میگیرند و همین موجب میشود مدیران اقلام تعهدی اختیاری کمتری در صورتهای مالی گزارش کنند و مدیریت سود کمتری را انجام دهند. (عرب صالحی et al. 2018) بحرانهای مالی برای

دههها موضوع اصلی در امور مالی شرکتها بوده است، زیرا برای شرکتها و سهامداران آنها پرهزینه توصیف می شود. در شرایط رکود عظیم اقتصادی و آشفتگی اقتصادی جهانی، شرکتها امروزه با محیط اقتصادی پیچیده تری نسبت به قبل مواجه هستند. بنابراین، پیش بینی درماندگی مالی برای محققان و دست اندرکاران مالی امروزی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. (Zhao et al. 2023) بحران مالی شرکتها، زیان هنگفتی را برای سرمایه گذاران، طلبکاران، مدیران، کارگران، عرضه کنندگان و مشتریان ایجاد میکند. (خانی et al. 2023) دلایل بحرانهای مالی را میتوان به طور کلی به دو دسته دلایل درون سازمانی و برون سازمانی تقسیم نمود. عوامل درون سازمانی بحرانهای مالی عبارتند از: اعطای بیش از حد اعتبار، سرمایه ناکافی، خیانت و تقلب و ناکارآمدی رفتاری مدیریت. (ملکی، مجتبی، آزادی ۱۴۰۰) و دلایل برون سازمانی بحران مالی از نظر نیوتن (۱۹۹۸) به ویژگیهای سیستم اقتصادی، رقابت، نوسانات تجاری، تامین مالی و تصادفات تقسیم می شوند. (حاجیه ۱۳۸۴) بخش عمده ای از ادبیات موجود در حوزه تحقیقات حسابداری اشاره دارند که اطلاعات حسابداری، نقشی حیاتی در کاهش مشکلات نمایندگی ایفا میکنند. (عزیزی et al. 2020) سرمایه گذاران و ذینفعان برای تصمیم گیری نیاز به قضاوت منطقی دارند که مبتنی بر کیفیت گزارشگری مالی و سیستم های اطلاعات حسابداری است. (بارانی et al. 2025) مزایای استفاده از AIS افزایش عملکرد سازمان، افزایش دقت بررسیها و ترازهای داخلی، متعادل سازی حسابها و کارآمد نمودن زمان پردازش گزارشات است. (Khalid, Kot 2021) تاثیر AIS بر تمایل به مدیریت سود ارائه اطلاعات مداوم از شرکت به سهامداران است. این جریان اطلاعات مبنای تصمیم گیری ذینفعان را تشکیل می دهد. بنابراین، انتظار می رود گزارشهای مالی دوره ای منتشر شده مرتبط، واقعی، قابل مقایسه، قابل تأیید، به موقع و قابل درک باشند. از طرف دیگر، استانداردهای گزارشگری مالی بین المللی، دامنه وسیعی از گزارشات را به منظور رسیدگی به مدیریت ارائه می دهد. مدیریت می تواند زمان، مقدار، یا قصد معاملات و رویدادهای مرتبط با درآمدها یا هزینهها را بدون اینکه در تقلب یا جعل سوابق دخالت داشته باشد، نادرست معرفی کند. (Qatawneh, Alfalayeh 2022) در ادامه به بررسی چهار مولفه اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری می پردازیم:

² Ting et al. (2009)³ Accounting Information Systems(AIS)¹ Schipper(1989) & Wahlen(1999)

برنامه ریزی و بودجه بندی، گزارش دهی عملکرد/ مالی، کنترل هزینه و کنترل یکپارچه.

۱-۲- برنامه ریزی و بودجه بندی

به منظور برنامه ریزی و بودجه بندی می توان از تئوری هزینه یابی هدف و همچنین هزینه یابی هدف زمان گرا بهره برد. هزینه یابی هدف یک تکنیک مشتری مدار است که در ابتدا توسط شرکت های ژاپنی استفاده می شد و اکنون به طور گسترده توسط شرکت های سراسر جهان مورد استفاده قرار می گیرد که می تواند برای کاهش هزینه یک محصول جدید در مراحل طراحی و توسعه آن استفاده شود. (Nik Abdullah et al. 2022). فرآیند هزینه یابی هدف از فناوری مهندسی ارزش برای ایجاد تغییراتی در مشخصات و طراحی محصول به منظور بهبود ارزش محصول و کاهش هزینه ها استفاده می کند. (Alkababji 2023) به علاوه به توسعه محصولات و بهبود سودآوری از طریق تمرکز بر فرآیند تحلیل احتمالات موفقیت محصول، قبل از تخصیص منابع تولیدی آن کمک می کند و با حفظ کیفیت محصولات به کاهش قیمت تمام شده در مراحل تولید کمک کرده و از طریق مکانیسم قیمت گذاری بر اساس بهای تمام شده هدف منجر به افزایش حجم فروش می شود. و زمینه را برای کاهش مدیریت سود فراهم می کند. (Masadeh et al. 2023)

۲-۲- گزارش دهی عملکرد مالی

در گزارش دهی عملکرد مالی، اطلاعات مربوط به حسابداری مالی که شامل ویژگی کیفی اطلاعات (مربوط بودن، قابل اتکا بودن) و همچنین ویژگی مربوط به شکل اطلاعات (قابل مقایسه بودن، ثبات رویه) را مورد بررسی قرار می دهیم. طبق مفاهیم نظری گزارشگری مالی در ایران زیر مجموعه ویژگی مربوط بودن، ارزش پیش بینی، تایید کنندگی و انتخاب خاصه و زیر مجموعه ویژگی قابلیت اتکا، بیان صادقانه (رجحان محتوا بر شکل)، بی طرفی، احتیاط و کامل بودن می باشد. (بشکوه ۱۴۰۰) قابلیت اتکا و مربوط بودن، اصلی ترین ویژگی های کیفی اند که به سودمندی اطلاعات برای تصمیم گیری های استفاده کنندگان منجر میشوند. (برزگری خانقاه، قدیریان آرانی ۲۰۱۸) ثبات رویه خود به مفهوم این است که برای اندازه گیری دقیق عملکرد بایستی از روش های حسابداری یکسانی طی زمان استفاده نمود. (گرچی et al. 2023) قابلیت مقایسه اطلاعات مالی استفاده کنندگان را در شناسایی و درک شباهت ها و تفاوتها کمک کرده و هزینه و زمان کسب و پردازش اطلاعات را کاهش داده و موجب تخصیص

کارای سرمایه می شود. (نهندی et al. 2022) براین اساس، سودهای شرکتی با کیفیت بالا، آنها را هستند که دارای ماندگاری بالا، به موقع تر، قابل پیش بینی تر، نوسان کمتر هستند که منجر به مدیریت سود پایین تر می شوند (Agha, Rashid 2023).

۲-۳- کنترل هزینه

به منظور بررسی کنترل هزینه از سیستم های کنترلی مانند کایزن، زنجیره ارزش، BSC (کارت ارزیابی متوازن) و تئوری محدودیت ها (گلوگاه ها) استفاده می کنیم.

کایزن به بهبود مستمری اطلاق می شود که فلسفه آن بر این اصل استوار است که شیوه زندگی انسان باید پیوسته بهبود یابد. (محمدی et al. 2022) کایزن چندین مزیت از جمله بهبود بهره وری، کاهش ضایعات، افزایش سود، رضایت مشتری، بهبود کیفیت و مزیت رقابتی را ارائه می دهد. (Alkababji 2023) کایزن به فلسفه یا شیوه هایی اشاره دارد که بر بهبود مستمر فرآیندها در تولید، مهندسی و مدیریت کسب و کار تمرکز دارد. بهبودها معمولاً با هزینه کم یا بدون هزینه و بدون تکنیک های پیچیده انجام می شوند که منجر به افزایش بهره وری و کاهش مدیریت سود می شود. (Abdulmouti 2015)

ارزیابی متوازن، هدف اصلی و استراتژی شرکت را به اهداف و معیارهای سازمان یافته در چهار منظر مالی، مشتری، فرآیند داخلی کسب و کار، فرآیند رشد و یادگیری تبدیل می کند. (دیو سالار et al. 2023) کارت ارزیابی متوازن نه تنها منظوم های جامع و مؤثر از اطلاعات استراتژیک برای رهبری موفق سازمان در شرایط رقابتی فراهم می آورند، بلکه با ایجاد روابط علت و معلولی بین سنجه های عملکردی غیرمالی و مالی، یک نقشه راه یکپارچه و هدفمند برای دستیابی به هم افزایی و ارزش اقتصادی بیشتر در کسب و کار فراهم می آید. (مهربان پور et al. 2021) اجرای مدل کارت امتیازی متوازن مزایای بسیاری را برای مدیریت به همراه داشته است. مدل یک چارچوب جامع برای تبدیل اهداف استراتژیک سازمان به یک مجموعه یکپارچه معیارهای منعکس شده در معیارهای عملکرد استراتژیک سازمان ارائه می دهد، به علاوه تعادل های متعددی از جمله تعادل بین اهداف بلند مدت و کوتاه مدت، تعادل بین اقدامات مالی و غیر مالی و تعادل بین اقدامات داخلی و خارجی را منجر می شود. در نتیجه کاربرد بیشتر کارت امتیازی متوازن منجر به شیوه مدیریت سود کمتری توسط شرکت ها می شود. (Al-Afif, Yadapadithaya 2020)

² Theory of Constraints

¹ Balanced Scorecard

پذیرش و به کارگیری فناوری (انتظار عملکرد، انتظار تلاش، تاثیر اجتماعی و شرایط تسهیل کننده) و فشارهای نهادی با پذیرش سیستم های اطلاعاتی حسابداری رابطه مستقیم و مثبت دارد. بشیری منش و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند بیش اطمینانی مدیران، سطح قابلیت اتکای اطلاعات مالی و ارایه به موقع اطلاعات را کاهش می دهد. خضری پور و همکاران (۱۴۰۱) طی پژوهش خود نشان دادند که به کارگیری تئوری محدودیت ها می تواند در تبیین و بهبود ریسک اعتباری نقش مناسبی را ایفا نماید. خوشکار و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که بین توانایی مدیریت و هموارسازی سود رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد و تمرکز مشتری بر رابطه توانایی مدیریت و هموارسازی سود تأثیر منفی دارد. یافته های تحقیقات رسولی و همکاران (۱۴۰۱) نشان داد ثبات و هدف مالی موجب ترغیب تقلب در شرکت می شود. کاکایی و همکاران (۱۴۰۲) بین مدیریت کیفیت جامع و عملکرد مالی ارتباط مثبت و معناداری را پیدا کردند. گرجی و همکاران (۱۴۰۲) طی پژوهش خود نشان دادند که کیفیت سود بر اعتبار تجاری تاثیر مثبت دارد. محمدی و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی های خود نشان دادند که آشنایی با مفاهیم مرتبط با فرآیند کایزن و روشهای کارآمد برای به اجرا درآوردن بهبود مستمر با توجه به نیازهای سازمانها در جهت کسب موفقیت است. نیکبخت و همکاران (۱۴۰۱) به رابطه مثبت و معناداری میان تمامی ابعاد کارت ارزیابی متوازن پایدار و ارزیابی عملکرد در بانکهای خصوصی کشوری بردند. تحقیقات متعددی در سایر کشورها نیز در این باره صورت گرفته است. ابراهیم و همکاران (۲۰۲۳) طی بررسی های خود به تأثیر مستقیم و معنادار اثربخشی سیستم های اطلاعاتی حسابداری، با ابعاد آن، کیفیت سیستم، کیفیت اطلاعات، کیفیت خدمات، استفاده از سیستم و رضایت کاربر بر مدیریت بحران مالی اشاره کردند. نتایج تحقیقات اینراساری و روسی (۲۰۲۰) نشان داد که مدیریت کیفیت فراگیر تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد مدیریتی دارد. حانمی و همکاران (۲۰۲۴) ارتباط مثبتی بین موفقیت AIS و کارایی چرخه تولید (MCE)^۳ پیدا کردند. خلید و کت (۲۰۲۱) طی مطالعات خود نشان دادند که اثرگذاری سیستم اطلاعات حسابداری تأثیر مثبت و معنی داری بر مدیریت عملکرد دارد. هگازی و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که استفاده از معیارهای پیشنهادی BSC عملکرد مؤسسات حسابداری را افزایش می دهد. نور و همکاران (۲۰۲۲) طی پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که تأثیر منفی معنادار آماری دیدگاه مشتری

مدل زنجیره ارزش مایکل پورتر ابزار مناسبی بود که در سال ۱۹۸۵ پورتر برای ارزیابی و تعیین حوزه های کسب و کار معرفی شد. زنجیره ارزش مجموعه ای از عملیاتی است که در یک صنعت به صورت زنجیرگونه انجام می پذیرد تا به خلق ارزش منجر شود. (رضایی، گل دوز ۲۰۱۱) تجزیه و تحلیل زنجیره ارزش تلاش می کند تا نظریه های حسابداری، مدیریت و جنبه های بازاریابی را در شناخت، مدیریت و به کارگیری فعالیت های تجاری مرتبط از طریق شکل هزینه، سودآوری و رضایت مشتری در یک شرکت ادغام کند. (Almatarneh et al. 2022)

TOC بیشتر نتیجه کار الیاهو گلدرات^۱ است، که بر بهبود مستمر با مدیریت محدودیت هایی که سازمان را از دستیابی به سطوح بالاتری از اهداف باز می دارد، تأکید می کند. TOC اساساً بیان می کند که هر سازمان دارای محدودیت هایی است که آن را از دستیابی به سطح بالاتر عملکرد محدود می کند. (Zhao, Hou 2022) این تئوری مدعی است که به بهبود مستمر از طریق شناسایی محدودیتها و گلوگاههای تولیدی در سازمان منجر خواهد شد، بدین ترتیب تمرکز اصلی این تئوری ابتدا شناخت محدودیتها و سپس مدیریت بر روی آنها در جهت افزایش کارایی سیستم است. (اسلانی 2022 et al.)

۴-۲- کنترل یکپارچه

در نهایت به منظور کنترل یکپارچه می توان از مدیریت کیفیت جامع (TQM) بهره برد. TQM یک استراتژی مدیریتی است که هدف آن بهبود رضایت و عملکرد مشتری از طریق ارائه محصولات و خدمات با کیفیت بالا با کار گروهی با استفاده از تکنیک ها و ابزارهای مدیریت کیفیت است. (Wassan et al. 2022) این هزینه یابی در حقیقت هزینه عملیات منطقی جهت شناسایی و برطرف نمودن خطا بر روی مواد، محصولات، خدمات و یا فرآیندهای تولیدی است. (ایمانی بوندق، زواری رضایی ۱۳۸۸) اجرای مدیریت کیفیت فراگیر در دانشگاه می تواند عملکرد مدیریتی را بهبود بخشد. در افزایش رقابت پذیری دانشگاه، مدیران همواره پیشنهادات ذینفعان را در نظر می گیرند، بر کیفیت سازمان خود تمرکز می کنند. (Submitter et al. 2020)

۵-۲- پیشینه پژوهش

اعتمادی و همکاران (۱۳۹۹) طی پژوهشی تاثیر فشارهای نهادی بر نیت حسابداران از پذیرش سیستم های اطلاعاتی حسابداری را بررسی کردند و نتایج پژوهش نشان داد تمامی سازه های مدل

³ Manufacturing Cycle Efficiency

¹ Eliyahu Goldratt

² Total Quality Management

آماره q نیز درصد افرادی است که فاقد صفت مورد مطالعه هستند.

اگر میزان p و q مشخص نباشد از حداکثر مقدار آنها یعنی $5/0$ استفاده کنید.

آماره $Z=t$ است و اگر به جای Z از t استفاده کنید نیز ایرادی ندارد. در سطح خطای 5% مقدار Z برابر $1/96$ و $Z2$ برابر $3/8416$ است. مقدار d نیز تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین پژوهشگر برای وجود آن صفت در جامعه است. دقت نمونه‌گیری به این عامل بستگی دارد و اگر بخواهید نمونه‌گیری دارای بیشترین دقت باشد از حداکثر مقدار d برابر $5/0$ استفاده کنید. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده می‌باشد.

در تحقیق حاضر از هر دو روش کتابخانه‌ای و میدانی جهت جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه برای جمع‌آوری پاسخ‌ها استفاده شده است. پرسشنامه سوالات با استفاده از مقیاس‌های اسمی و ترتیبی اندازه‌گیری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه و برای آزمون فرضیات تحقیق از روش آزمون همبستگی با استفاده از روش پیرسون استفاده شد. طراحی پرسشنامه توسط طیف لیکرت ۵ مقیاسی صورت گرفته است.

کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۵	۴	۳	۲	۱

نتایج حاصله از این مرحله از تکنیک دلفی در جدول شماره ۱ گزارش شده است.

پس از مشخص شدن اهم مؤلفه‌ها و شاخص‌های مورد نیاز از دیدگاه خبرگان، در طرح دلفی ثانویه هدف آن است که به بررسی شاخص‌های مطرح شده برای هر یک از شاخص‌های اثرگذار سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری بر تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی پرداخته می‌شود و با توجه به نظرات و دیدگاه‌های خبرگان پاسخگو برای هر یک از شاخص‌ها، مؤلفه‌های مورد نیاز آن نیز طرح و تبیین شود. در زیر و طی جدول شماره ۲ نتایج نظرات خبرگان پاسخگو پس از جمع‌بندی و پردازش‌های آماری به صورت خلاصه گزارش می‌شود.

پس از گردآوری و تحلیل در جدول شماره ۲ ارائه شده است. نتایج این جدول نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌های طرح شده، از دیدگاه اعضای پانل به‌طور متوسط امتیازی بالاتر از ۳ را کسب نموده‌اند پس تمامی شاخص‌های طرح شده، تایید شده و در این مرحله از تکنیک دلفی به کار می‌روند.

(CUS) بر کیفیت سود (EQ) و اثر مثبت آماری معنادار دیدگاه فرآیند کسب و کار داخلی (IBP) بر کیفیت سود (EQ) و اثر مثبت آماری معنی‌دار اندازه شرکت (FS) بر کیفیت سود (EQ) وجود دارد. واسان و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که TQM و پایداری تاثیر مثبتی بر عملکرد سازمانی دارند.

۲-۶- فرضیه‌های تحقیق

با توجه به مبانی نظری پژوهش و پیشینه آن، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تبیین می‌شود:

- ۱) بین برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی‌داری وجود دارد.
- ۲) بین گزارش دهی عملکرد مالی با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی‌داری وجود دارد.
- ۳) بین کنترل هزینه با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی‌داری وجود دارد.
- ۴) بین کنترل یکپارچه با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

۳- روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر طبقه‌بندی بر مبنای هدف، از نوع تحقیقات کاربردی و پس‌رویدادی می‌باشد. این تحقیق براساس نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی و با استفاده از پرسشنامه و شیوه اجرا پیمایشی محسوب می‌گردد. در این پژوهش از روش دلفی استفاده شده است. در این تحقیق پژوهشگر به منظور دقت نظر بیشتر و اهمیت موضوع، ۵ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه و ۱۵ نفر از مدیران مالی پژوهش‌کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۴۰۲ را به عنوان اعضای دلفی انتخاب نمود. جامعه آماری این پژوهش مدیران مالی پژوهش‌کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۴۰۲ به تعداد ۷۱۹ نفر می‌باشد. با توجه به محدود بودن جامعه آماری با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه برابر با: ۲۵۱ نفر حجم نمونه در این روش با فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right]}$$

فرمول کوکران

در این فرمول N حجم جامعه است.

آماره p درصد توزیع صفت در جامعه یعنی نسبت افرادی است که دارای صفت مورد مطالعه هستند.

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی دیدگاه‌های خبرگان در رابطه با شاخص‌های اثربخش تکنیک های حسابداری مدیریت بر تمایل به

مدیریت سود در شرایط بحران مالی

مولفه ها	کاملاً مناسب	مناسب	تا حدی مناسب	نامناسب	کاملاً نامناسب
برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی	۱۳	۲	۰	۰	۰
گزارش دهی عملکرد/ مالی	۱۱	۴	۰	۰	۰
کنترل هزینه	۱۵	۰	۰	۰	۰
کنترل یکپارچه	۱۵	۰	۰	۰	۰
تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۱۰	۳	۰	۲	۰

جدول شماره ۲ - حاصله از دیدگاه‌ها و نظرات گروه خبرگان در رابطه با شاخص‌های اثرگذار سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر

تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی

مولفه ها	میانگین	انحراف معیار	نتیجه
برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی	۴.۳۱	۵.۶۵۶	مثبت
گزارش دهی عملکرد/ مالی	۴.۱۵	۴.۷۹۵	مثبت
کنترل هزینه	۴.۱۱	۶.۷۰۸	مثبت
کنترل یکپارچه	۴.۱۴	۴.۱۲۳	مثبت
تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۳.۵۵	۳.۹۳۷	مثبت

است و چنانچه شرکتی هر یک از موارد فوق را دارا باشد بحرانی تلقی می شود:

- ۱) شرکت دو سال متوالی زیان داشته باشد. زیانهای عمده عملیاتی جزء نشانه های تردید درباره فرض تداوم فعالیت شرکت میباشد.
- ۲) سود نقدی سالانه نسبت به سال قبل کاهش بیش از ۴۰ درصد داشته باشد. نپرداختن سود سهام یا تعویق طولانی در پرداخت آن جزء نشانه های تردید درباره فرض تداوم فعالیت شرکت میباشد.
- ۳) شرکت در سالهای مورد مطالعه بر اثر زیانهای وارده نیمی از سرمایه آن از بین برود. (ماده ۱۴۱ قانون تجارت)
- ۴) شرکت در دو سال متوالی سود قبل از بهره، مالیات و استهلاک کمتر از ۸۰ درصد هزینه بهره باشد.
- ۵) بازده منفی سهام با کاهش بیش از ۳۰ درصد به همراه رشد منفی فروش وجود داشته باشد. رشد منفی در فروش همراه با بازده منفی با کاهش بیش از ۳۰ درصد سهام هشدار برای وجود مشکلات عملیاتی پنهان در کسب کار روزانه میباشد.
- ۶) در دو سال متوالی ارزش دفتری هر سهم از ارزش اسمی آن کوچکتر باشد. کوچکتر بودن ارزش دفتری از ارزش اسمی به معنی وجود زیان انباشته در شرکت است.

۱-۳- معرفی و سنجش متغیرهای پژوهش

• متغیر مستقل

متغیر مستقل در این تحقیق تکنیک های حسابداری مدیریت میباشد که برای اندازه گیری تکنیک های حسابداری مدیریت، از پرسشنامه استاندارد سیستم‌های اطلاعاتی که توسط گونزالس و همکاران در سال ۲۰۱۰ طراحی شده و دارای ۳۰ سوال در ۴ وجه می باشد، استفاده می شود. سیستم اطلاعاتی مجموعه‌ای از مؤلفه‌های وابسته به هم است که با گردآوری، پردازش، ذخیره و توزیع داده‌های اطلاعاتی، از تصمیم‌گیری و کنترل در سازمان‌ها پشتیبانی می‌کند. این سیستم علاوه بر کمک کردن به ایجاد هماهنگی در انجام عملیات سازمانی، به مدیران و کارکنان سازمان‌ها کمک می‌کند تا مسائل سازمان را تحلیل یا شبیه‌سازی نمایند. در این پژوهش منظور از اثربخشی سیستم‌های اطلاعاتی نمره ای است که کارکنان به سوالات ۳۰ گویه ای پرسشنامه اثربخشی سیستم‌های اطلاعاتی می دهند

• متغیر وابسته

متغیر وابسته در این تحقیق تمایل به مدیریت سود میباشد که برای اندازه گیری تمایل به مدیریت سود از پرسشنامه تمایل به مدیریت سود بلسکی و همکاران (۲۰۰۸) استفاده میکنیم.

• متغیر میانجی گر

به منظور بررسی بحران مالی از معیارهای زیر بهره می بریم. شش شاخص مالی برای شرکت های دارای بحران مالی تعریف شده

• متغیر کنترلی

متغیرهای کنترلی مورد استفاده در پژوهش حاضر به شرح زیر است:

- دیگر به پنهان کاری یا فرار از مالیات اقدام نکنند. (Namazian et al. 2022)
- فرهنگ سازمانی (محافظه کار، ریسک پذیر): داشتن یک فرهنگ شرکتی ریسک پذیر و قوی می تواند منجر به افزایش شفافیت اهداف شرکت و کنترل شرکت در زمان رویارویی با رویدادهای غیرمنتظره شود. این جنبه از فرهنگ قوی شرکتی به ویژه برای صورت های مالی مرتبط است. به علاوه در شرکت های فرهنگی قوی و ریسک پذیر، بعید است که مدیران شرکت ها به روش های فرصت طلبانه عمل کنند که خطر بیشتر نقض اعتماد سازمانی یا فروپاشی هنجارهای شرکتی را در پی داشته باشد. (Afzali 2023)
- تخصص و تجربه مدیران (بالا، متوسط، پایین): مدیران با توانایی بالا، می توانند از گزارش محافظه کارانه یا سود افزایشی اجتناب کنند و در عوض اعداد واقعی حسابداری را به طور صادقانه گزارش کنند تا برای دارندگان اوراق قرضه و سایر سهامداران ریسک کمتری داشته باشند. (خواجوی 2022) تجربه مدیرعامل از طریق تعداد سالهای تصدی مدیرعامل در شرکت مورد بررسی اندازه گیری می شود. (قجریبیگی، بوزندانی 2022)

۴- یافته های پژوهش

۴-۱- آمار توصیفی

در تجزیه و تحلیل توصیفی محقق با استفاده از جداول و شاخص های آمار توصیفی نظیر شاخص های مرکزی و پراکندگی به توصیف داده های جمع آوری شده تحقیق می پردازد. این امر به توضیح داده های محقق کمک بسیاری می کند. در جدول شماره ۳ یافته های توصیفی این پژوهش شاخص های آماری توصیفی مانند میانگین، انحراف معیار و واریانس، ماکزیمم و مینیمم می باشد که برای کلیه متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش ارائه شده است.

- اندازه شرکت (کوچک، متوسط، بزرگ): یکی از عواملی که به طور گسترده در ادبیات به رسمیت شناخته شده است، اندازه شرکت است که بر نتیجه عملکرد شرکت تأثیر می گذارد. شرکتها از نظر اندازه به دو گروه شرکت های بزرگ و شرکت های کوچک و متوسط (SME) تقسیم می شوند. (منش، زردینی 2020) حسابرسان هنگام حسابرسی شرکت های بزرگ در مقایسه با شرکت های کوچک دارای ریسک پیچیدگی معاملات هستند؛ بنابراین، احتمال بسیاری از تحریف های با اهمیت وجود دارد. (شمشاد 2023)
- ساختار مالکیت (دولتی، خصوصی، خانوادگی): مالکیت داخلی یکی از راه های محدود کردن رفتار فرصت طلبانه مدیران به شمار میرود. افزایش نظارت از سوی مالکیت نهادی با سطح پایین اقلام تعهدی اختیاری رابطه دارد. (زاده 2015) سرمایه گذاران نهادی موظفند از منافع خود محافظت نموده و اطمینان حاصل نمایند که منافع شخصی مدیران بر منافع سهامداران اولویت نداشته باشد. (Mashayekhi et al. 2023) مالکیت دولتی بر اساس مالکیت سهامداران دولتی و مالکیت خصوصی مالکیت اشخاص حقوقی غیر دولتی و اشخاص حقیقی را شامل می شود (اله بخشی et al. 2019)
- سطح حاکمیت شرکتی (قوی، ضعیف): نظام حاکمیت شرکتی مجموعه دستورالعملها، ساختارها، فرآیندها و هنجارهای فرهنگی است که شرکتها با رعایت آنها به اهداف شفافیت در فرآیندهای کاری، پاسخگویی در مقابل ذینفعان و رعایت حقوق ایشان دست خواهند یافت. (سیفی، میرانی 2023) حاکمیت شرکتی در محدود کردن مدیریت درآمدها نقش مهمی دارد و ابزار خوبی برای حل مشکلات نمایندگی بین مدیران و سهامداران است. (Mohammadi et al. 2020) اگر ذینفعان، سهامداران و وام دهندگان به کیفیت حاکمیت قوی شرکتی اطمینان پیدا کنند، این روند باعث رشد شرکت شده و سبب میشود که شرکتها

¹ Small And Medium-Sized Enterprises

جدول شماره ۳ - آمار توصیفی داده‌ها بر حسب متغیرهای تحقیق

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	واریانس	مینیمم	ماکزیمم
برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی	۲.۸۹	۱.۲۵۴	۱.۵۷۴	۱	۵
گزارش دهی عملکرد/ مالی	۳.۷۰	۱.۲۱۷	۱.۷۸۸	۱	۴
کنترل هزینه	۲.۹۱	۱.۱۳۷	۱.۲۹۵	۱	۵
کنترل یکپارچه	۳.۰۳	۱.۱۷۵	۱.۳۸۳	۱	۵
تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۲.۶۳	۱.۲۱۱	۱.۴۶۸	۱	۵

این است که تغییرات دو متغیر به طور هم جهت اتفاق می افتد یعنی با افزایش در هر متغیر، متغیر دیگر نیز افزایش می یابد و برعکس اگر مقدار r منفی شد یعنی اینکه دو متغیر در جهت عکس هم عمل می کنند یعنی با افزایش مقدار یک متغیر مقادیر متغیر دیگر کاهش می یابد و برعکس. اگر مقدار بدست آمده صفر شد نشان میدهد که هیچ رابطه ای بین دو متغیر وجود ندارد.

جدول شماره ۴ - ضریب پایایی متغیرهای پژوهش

متغیرها	ضریب کرونباخ
برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی	۰.۹۳۱
گزارش دهی عملکرد/ مالی	۰.۹۰۰
کنترل هزینه	۰.۸۳۳
کنترل یکپارچه	۰.۷۱۹
تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۰.۹۰۶

جهت تبیین و تفسیر متغیرهای تحقیق، از آزمون t تک نمونه‌ای با مقدار آزمون برابر عدد ۳ (Test Value=3) و فاصله اطمینان ۹۵٪ (خطای ۵٪) استفاده شده است. در آزمون مذکور، در صورتی که مقدار P-Value بزرگتر از ۰.۰۵ باشد، متغیر مورد بررسی با مقدار آزمون (یعنی عدد ۳) تفاوت معناداری ندارد و در نتیجه عامل مورد بررسی در حد متوسط در جامعه آماری وجود دارد؛ و در صورتی که مقدار P-Value کمتر از ۰.۰۵ باشد، متغیر مورد بررسی با مقدار آزمون (یعنی عدد ۳) تفاوت معناداری دارد، در این حالت اگر میانگین عامل مورد بررسی بالاتر از عدد ۳ بود، عامل مورد بررسی بصورت قوی در جامعه آماری وجود دارد، و اگر میانگین عامل مورد بررسی پایین‌تر از عدد ۳ بود، عامل مورد بررسی بصورت ضعیف در جامعه آماری وجود دارد.

۲-۴- پایایی متغیرهای پژوهش

پایایی به دقت، اعتماد پذیری، ثبات یا تکرار پذیری نتایج آزمون اشاره دارد. جهت سنجش پایایی ابزار اندازه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش از روش آلفای کرونباخ که از مهم‌ترین و رایج‌ترین روش‌ها می‌باشد استفاده شده است. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند، به کار می‌رود. ضریب آلفای کرونباخ، بین ۰ و ۱ است که در واقع همان ضریب همبستگی داده‌ها در زمان‌های مختلف می‌باشد؛ عدد ۱، حداکثر همبستگی و عدد ۰، حداقل همبستگی را نشان می‌دهد. روش آلفای کرونباخ مطابق با رابطه زیر استفاده می‌شود.

$$r_{\alpha} = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(1 - \frac{\sum S_j^2}{S^2} \right) \quad r_{\alpha}$$

در این رابطه

ضریب پایایی کل آزمون، k تعداد سوالات (بخش‌های) آزمون، S_j^2 واریانس نمرات سوال (بخش) j و σ^2 واریانس نمرات کل سوالات (آزمون) می‌باشد. ابزاری که آلفای کرونباخ آن بالاتر از سطح مقدار می‌نیمم که توسط نانلی^۱ (۱۹۸۷) پیشنهاد گردید یعنی ۰/۷ باشد از پایایی مناسبی برخوردار است. در این پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS و با روش آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه برابر با ۰.۸۵۷ برآورد گردید. این برآورد با توجه به اینکه بالاتر از حداقل مقدار ۰/۷ می‌باشد بیانگر این است که پرسشنامه‌های مورد استفاده از پایایی بالایی برخوردار است. در این پژوهش به منظور بررسی رابطه میان شاخص‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. میزان همبستگی بین دو متغیر فاصله‌ای یا نسبی را محاسبه کرده مقدار آن بین +۱ و -۱ می‌باشد اگر مقدار بدست آمده مثبت باشد به معنی

^۱ Nunnally

جدول شماره ۵ - نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای متغیرهای پژوهش

متغیرها	P-Value Sig.(2-tailed)	میانگین	انحراف معیار	آزمون t
برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی	۰.۰۰۰	۲.۸۹	۱.۲۵۴	۳.۸۷۷
گزارش دهی عملکرد/ مالی	۰.۰۰۰	۳.۷۰	۱.۲۱۷	۲.۷۱۴
کنترل هزینه	۰.۰۰۰	۲.۹۱	۱.۱۳۷	۲.۷۹۱
کنترل یکپارچه	۰.۰۰۰	۳.۰۳	۱.۱۷۵	۲.۲۵۵
تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۰.۰۰۰	۲.۶۳	۱.۲۱۱	۳.۰۵۴

جدول شماره ۶ - نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای متغیرهای پژوهش

عامل	P-Value Sig.(2-tailed)	میانگین	انحراف معیار	آزمون t
اندازه شرکت	۰.۰۰۲	۳.۱۸۰	۰.۹۵۲	۲.۸۸۹
ساختار مالکیت	۰.۰۰۰	۳.۴۲۵	۰.۹۹۰	۴.۲۸۹
سطح حاکمیتی شرکت	۰.۰۰۳	۳.۳۵۰	۱.۳۷۶	۲.۵۴۲
فرهنگ سازمانی	۰.۰۰۱	۲.۷۸۰	۱.۰۰۵	۲.۱۸۷
تخصص و تجربه مدیران	۰.۰۰۲	۲.۸۶۳	۰.۸۳۲	۲.۶۴۱

۴-۳- نتایج فرضیات

فرضیه اول: بین برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی با تمایل به مدیریت

سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی داری وجود دارد. با توجه به نتایج جدول شماره ۷ یافته نشان می‌دهند که ضریب معناداری بین متغیرهای برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی و تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ۰/۴۴۵- می باشد بنابراین در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه منفی و معناداری مشاهده می‌شود.

فرضیه دوم: بین گزارش دهی عملکرد/ مالی با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره ۸ یافته نشان می‌دهند که ضریب معناداری بین متغیرهای گزارش دهی عملکرد/ مالی و تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ۰/۲۴۲- می باشد بنابراین

در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه منفی و معناداری مشاهده می‌شود.

فرضیه سوم: بین کنترل هزینه با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره ۹ یافته نشان می‌دهند که ضریب معناداری بین متغیرهای کنترل هزینه و تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ۰/۵۴۷- می باشد بنابراین در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه منفی و معناداری مشاهده می‌شود.

فرضیه چهارم: بین کنترل یکپارچه با تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ارتباط معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره ۱۰ یافته نشان می‌دهند که ضریب معناداری بین متغیرهای کنترل یکپارچه و تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی ۰/۶۰۳- می باشد بنابراین در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه منفی و معناداری مشاهده می‌شود.

جدول شماره ۷- نتایج آزمون همبستگی فرضیه اول

ردیف	متغیرمستقل	متغیروابسته	سطح خطا	سطح معناداری	ضریب همبستگی	نتیجه
۱	برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی	تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۰.۰۱	۰.۰۰۰	-۰.۴۴۵	تایید

جدول شماره ۸- نتایج آزمون همبستگی فرضیه دوم

ردیف	متغیرمستقل	متغیروابسته	سطح خطا	سطح معناداری	ضریب همبستگی	نتیجه
۱	گزارش دهی عملکرد/ مالی	تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۰.۰۱	۰.۰۰۱	-۰.۲۴۲	تایید

جدول شماره ۹- نتایج آزمون همبستگی فرضیه سوم

ردیف	متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح خطا	سطح معناداری	ضریب همبستگی	نتیجه
۱	کنترل هزینه	تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۰.۰۱	۰.۰۰۱	-۰.۵۴۷	تایید

جدول شماره ۱۰- نتایج آزمون همبستگی فرضیه چهارم

ردیف	متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح خطا	سطح معناداری	ضریب همبستگی	نتیجه
۱	کنترل یکپارچه	تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی	۰.۰۱	۰.۰۰۰	-۰.۶۰۳	تایید

۵- بحث و نتیجه گیری

یکی از راه هایی جلوگیری از تقلب مدیران در شرایط بحران مالی، شناسایی عوامل اثر بخش مدیریتی و اطلاعاتی بر آن است. به این ترتیب که در وهله اول، با ارائه هشدارهای لازم، می توان شرکت ها را نسبت به تقلب مدیران آگاه کرد تا اقدامات لازم را در شرایط بحران بکار گیرند. ثانیاً عوامل اثربخش سیستم های اطلاعات حسابداری را بصورت انفرادی مورد بررسی قرار داد. در این تحقیق معیارهای شناسایی عوامل اثربخش سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر تمایل به مدیریت سود در شرایط بحران مالی مورد بررسی قرار گرفت. برای این منظور از روش دلفی استفاده شد و در بخش یافته ها، هر یک از مراحل روش دلفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج بررسی ها نشان داد که: مقدار سطح معنی داری برنامه ریزی و بودجه بندی، گزارش دهی عملکرد مالی، کنترل هزینه، کنترل یکپارچه کمتر از ۵ درصد است. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد، بین متغیر مستقل پژوهش و تمایل به مدیریت سود رابطه معنی دار وجود دارد. با توجه به تحلیل های فوق، برنامه ریزی و بودجه بندی، گزارش دهی عملکرد مالی، کنترل هزینه، کنترل یکپارچه بر تمایل بر مدیریت سود موثر بودند. بر این اساس به تحلیل فرضیات تحقیق می پردازیم:

نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش نشان داد که، برنامه ریزی و بودجه بندی بر تمایل به مدیریت سود تأثیر منفی و معناداری دارد. این نتیجه گیری نشان میدهد هر چه تمایل به برنامه ریزی در سازمان بیشتر شود، رفتار متقلبان در سازمان نیز کاهش خواهد یافت. نتایج این فرضیه با نتایج عباسیان (۲۰۲۱) که برنامه ریزی و بودجه بندی را عاملی بازدارنده از انحراف مدیران نشان داد، مطابقت دارد. همچنین، با توجه به بررسی های عمل آمده، برنامه ریزی و بودجه بندی با تعیین اهداف مورد نظر، از انحراف مدیران از مسیر سودآوری بلندمدت به منظور دستیابی به سود کوتاه مدت جلوگیری

می شود. به علاوه با ایجاد چارچوبی برای تخصیص منابع، مانع از اتلاف منابع و هزینه های غیرضروری می شود.

نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش نشان داد که تأثیر گزارش دهی عملکرد مالی بر تمایل به مدیریت سود منفی و معنی دار است. این رابطه نشان میدهد، مدیران هر اندازه که از سیستم گزارش دهی قویتری برخوردار باشند احتمال مدیریت سود کمتر خواهد بود. نتایج این فرضیه نیز با نتایج پژوهش ایزد (۲۰۲۳) که گزارش دهی عملکرد مالی را بعنوان معیاری معرفی کرد که قابلیت اتکای صورتهای مالی را بهبود می بخشد و عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش میدهد، مطابقت دارد. حسابرسان با نظارت و بررسیهایی که انجام میدهد، دستکاری های مدیریت را شناسایی می نماید و با انطباق صورت های مالی با استانداردهای حسابداری و کشف این دستکاری به ارائه اظهار نظر تعدیل شده می پردازد که به موازات افزایش مدیریت سود ناشی از تحریف در گزارشگری مالی شرکت ها، احتمال ارائه اظهار نظر تعدیل شده حسابرسی افزایش یافته است. با شفاف سازی عملکرد مالی، زمینه را برای ارزیابی دقیق عملکرد مدیران فراهم می کنند. علاوه بر آن با شناسایی مغایرت ها، به کشف زود هنگام مدیریت سود توسط مدیران کمک می کند و با ایجاد حس مسئولیت پذیری، مدیران را به ارائه گزارش های شفاف ترغیب می کند.

نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش حاکی از آن است که تأثیر کنترل هزینه بر تمایل به مدیریت سود منفی و معنی دار است. این رابطه نشان میدهد استفاده از سیستم های کنترلی مانند کابین، کارت ارزیابی متوازن و تئوری محدودیت ها مانع از دستکاری سود در سازمان می شوند. نتایج این فرضیه نیز با نتایج پژوهش مجید (۲۰۱۹) که کنترل هزینه را عامل نظارت دقیق بر هزینه ها و بازدارنده از هزینه های غیرضروری نشان داد، مطابقت دارد. کنترل هزینه با شناسایی و حذف فعالیت های غیرضروری، منجر به افزایش سرعت عملکرد سازمان می شود و با ایجاد یک

شرایط ریارویی با این شرایط برای افراد فراهم شود. برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارکنان در خصوص استفاده بهینه از سیستم‌های اطلاعات حسابداری نیز می‌تواند سازمان را در برخورد با شرایط بحرانی ایمن سازد.

در پژوهش‌های علمی همانند سایر فعالیت‌های دیگر مشکلاتی جود دارد که مانع از روند فعالیت پژوهش در شرایط عادی می‌شود و نتایج پژوهش را تحت تأثیر قرار می‌دهد. جامعه آماری این پژوهش مدیران مالی پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی یکساله می‌باشد. به دلیل محدودیت زمانی دسترسی به همه مدیران مالی امکان پذیر نمی‌باشد. به علاوه داده‌های تحقیق حاضر از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شدند که ممکن است با خطای انسانی همراه باشد. برخی متغیرهای تحقیق حاضر مانند ثبات رویه ممکن است تحت شرایط خاص، اثر دوسویه بر مدیریت سود سازمان بگذارند. بدین صورت که ثبات رویه هم به دلیل ثبات اقتصادی مانع از مدیریت سود می‌شود و هم ممکن است بدلیل تکرار فعالیت‌های سازمان توسط یک شخص و ارگان، زمینه را برای تقلب واحد مذکور فراهم کند. هم‌چنین این تحقیق تنها به بررسی عوامل اثربخش سیستم‌های اطلاعات حسابداری بر تمایل به مدیریت سود پرداخته است و سایر عوامل مؤثر بر این موضوع را در نظر نگرفته است.

فهرست منابع

- اسلانی، م.، ستایش، م.، ح. جنانی، م.، همت فر. ۲۰۲۲. مقایسه عملکرد پرتفوی‌های سهام انتخابی بر اساس معیارهای تئوری محدودیت‌ها با مدل سنتی تحلیل شبکه. دانش سرمایه‌گذاری ۱۱ (۴۱): ۲۱۹-۲۴۸.
- اله‌بخشی، س.، پ. پیری، م.، حیدری. ۲۰۱۹. بررسی تاثیر ساختار خصوصی (بر رابطه بین کیفیت افشا مالکیت دولتی و هزینه سرمایه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات تجربی حسابداری مالی ۱۶ (۶۲): ۲۱-۴۳.
- ایزدی، پ.، کردی، طاووسی، س.، حیدری. ۲۰۲۳. دستکاری جریان نقد عملیاتی و اظهارنظر حسابرس: نقش تعدیل‌گر کنترل داخلی و حسابرس رتبه اول. قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی ۲ (۷): ۱-۲۴.
- ایمانی‌برندق، م.، ا. زواری‌رضایی. ۱۳۸۸. بررسی اهمیت تکنیک‌های حسابداری مدیریت در شرکت‌های پذیرفته شده بورس تهران. حسابداری مدیریت ۳ (۲): ۶۵-۷۸.
- بارانی، ز.، م.، گرکز، معطوفی. ۲۰۲۵. تأثیر تمایل به پذیرش ریسک متهورانه و محافظه کارانه بر رفتار گزارشگری

سیستم جامع برای نظارت و کنترل تمام جنبه‌های فعالیت‌های شرکت، از بروز تقلب و مدیریت سود جلوگیری به عمل می‌آورد. هم‌چنین نتایج آزمون فرضیه چهارم پژوهش حاکی از آن است که تاثیر کنترل یکپارچه بر تمایل به مدیریت سود منفی و معنی دار است. نتایج این فرضیه نیز با نتایج پژوهش کاگ (۲۰۲۱) که کنترل یکپارچه را عاملی در نظر گرفت که با ایجاد یک سیستم جامع برای نظارت و کنترل تمام جنبه‌های فعالیت‌های شرکت، از بروز تقلب و مدیریت سود جلوگیری به عمل می‌آورد و هم‌چنین تحقیقات سابمیت (۲۰۲۰) که بر تاثیر مدیریت کیفیت جامع بر عملکرد مدیریتی تاکید نمود. مطابقت دارد. ، مدیریت کیفیت جامع منجر به فعالیت‌هایی با ماندگاری بالاتر، قابل پیش بینی تر، به موقع تر، نوسانات کمتر هستند و این امر منجر به تمایل به مدیریت سود کمتر خواهد شد.

نتایج بدست آمده از این پژوهش با نتایج چندین محقق در تضاد است. خانقاه (۲۰۱۸) اتکاپذیر نبودن صورتهای مالی را عاملی برای زیان رساندن به استفاده کنندگان در نظر گرفت و تحلیل او این بود که اگر مدیر در تهیه و ارائه صورت‌های مالی اطلاعات ساختگی ارائه کند، این اطلاعات بر تصمیمات سرمایه‌گذاران نیز اثر معکوس خواهد گذاشت. بهروزی (۲۰۱۶) کارت ارزیابی متوازن را بعنوان عامل بی‌تاثیر در رشد و یادگیری سازمان در نظر گرفته است. پرشکوه و همکاران (۲۰۲۲) ثبات رویه را بعنوان عاملی جهت تحریک تقلب مدیران عنوان کردند و از نظر او ثبات در فعالیت زمینه را برای دستکاری افزایش می‌دهد.

باتوجه به نتایج بدست آمده و آزمون فرضیه‌ها، پیشنهاد می‌شود به منظور کنترل و نظارت بر عملکرد سازمان از تکنیک‌هایی مانند کارت ارزیابی متوازن که به ارزیابی همه جنبه‌های مالی/رشد/یادگیری/عملکرد مشتریان می‌پردازد توجه بیشتری صورت گیرد. به علاوه نظارت بر عملکرد مدیران جهت اجتناب از مدیریت سود صورت پذیرد. از آنجایی که یکی از عوامل مدیریت سود، مساله کسب سود در کوتاه مدت است، به ابعاد زمانی فعالیت به منظور دستیابی به سود مانند پاداش، مزایای اضافه در کوتاه مدت توجه شود. یکی از محدودیت‌ها و مشکلاتی که شرکت با آن‌ها روبروست عدم تمایل مدیریت به تعویض سیستم مورد استفاده کنونی است. پیشنهاد می‌شود از سیستم‌های به روز به منظور افزایش بازدهی در سازمان استفاده شود. استفاده از کارکنان مالی و اجرایی متخصص و پایگاه‌های داده مناسب نیز می‌تواند به منظور دستیابی به اهداف سازمان مفید باشد. بیشتر تحقیقاتی که راجع به بحران مالی شرکت‌ها صورت می‌گیرد، توجه کمتری به انعطاف‌پذیری مالی در تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت توجه نموده‌اند، شناسایی عوامل بحران می‌تواند افراد سازمان را نسبت به ریسک‌های غیر منتظره آگاه کند و

- مالی با در نظر گرفتن اثر تعدیل کننده صداقت و فروتنی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت ۱۴ (۵۵): ۴۵-۶۰.
- برزگری خانقاه، ج.ز. قدیریان آرانی. ۲۰۱۸. قابلیت اتکای از اطلاعات مالی و هزینه های نمایندگی: شواهدی بورس اوراق بهادار تهران. نشریه پژوهش های حسابداری مالی ۱۰ (۳): ۱۰۳-۱۱۸.
- بشکوه، د. م. ۱۴۰۰. رتبه شفافیت گزارشگری مالی مبتنی بر ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری؛ ارائه مدل جامع اندازه گیری و شواهدی از نقش ویژگی های حسابرسی در بهبود آن. مطالعات حسابداری و حسابرسی ۳۸ (۹): ۶۹-۸۶.
- حاجیهها، ز. ۱۳۸۴. سقوط شرکت، علل و مراحل آن: مطالعه سیستمهای قانونی ورشکستگی در ایران و جهان. حسابرسی ۲۹ (۷): ۶۴-۷۲.
- خانی، ص. ی. نژاد، احمد، جهانشاد. ۲۰۲۳. پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه در شرکتهای دارای بحران مالی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت ۱۲ (۴۵): ۲۵۱-۲۷۰.
- خدادادی، ن. نهر، مشکي، خردبار، سینا. ۲۰۲۰. تاثیر دانش ضمنی مدیران بر مدیریت سود در سطوح مختلف نظارت: یک رویکرد رفتاری. پژوهش های تجربی حسابداری ۱۰ (۴): ۲۵۳-۲۷۵.
- خضری پور، م. ر. م. ح. خان محمدی، ف. احمدی، ج. ر. کردلوئی. ۲۰۲۱. تبیین به کارگیری الگوی تئوری محدودیت ها جهت ارزیابی ریسک اعتباری در بانک ها. دانش سرمایه گذاری ۱۰ (۳۸): ۴۷۵-۴۸۶.
- خواجهوی، ش. ش. ث. ویسی حصارع. غیوری مقدم. ۲۰۲۲. تأثیر توانایی مدیران بر محافظه کاری با تأکید بر نقش اندازه شرکت و اهرم مالی. بررسی های حسابداری و حسابرسی ۲۹ (۴): ۶۲۸-۶۴۹.
- خوشکار، ف. د. دالوند، س. د. فرزانه. ۲۰۲۲. تأثیر تمرکز مشتری بر رابطه بین توانایی مدیریت و هموارسازی سود. نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری ۵ (۱۹): ۳۲۰-۳۳۷.
- دیو سالار، پ. م. کرباسیان، ا. ا. یوسفی. ۲۰۲۳. ارائه مدل بهینه سازی چندهدفه براساس مدل کارت امتیازی متوازن و رویکرد تنوع پذیری برای ارزیابی طرح های توسعه محصول جدید. پژوهش در مدیریت تولید و عملیات ۱۴ (۱): ۶۵-۸۴.
- رسولی پرشکوه، حاجیاشمی ورنوسفاد رانی، شهری. ۲۰۲۲. رابطه کیفیت حسابرسی، ثبات و هدف مالی با امکان تقلب در صورتهای مالی. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری ۸۴ (۶): ۲۰۲۱-۲۰۳۹.
- رضایی، ف. م. گل دوز. ۲۰۱۱. مقایسه قدرت پیش بینی الگوهای ورشکستگی زاوگین، زیمسکی و شیراتا در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه مدیریت توسعه و تحول ۳ (۶): ۶۹-۸۲.
- زاده، ع. حصارزاده، ج. نوقایی، ع. اصل. ۲۰۱۵. فراتحلیل حاکمیت شرکتی و مدیریت سود. بررسی های حسابداری و حسابرسی ۲۲ (۱): ۵۹-۸۴.
- سیفی، س. ا. میرانی. ۲۰۲۳. بررسی رابطه بین مکانیسم های حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی با هزینه بدهی بهادار. نشریه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری ۷ (۲۵): ۴۳-۵۶.
- شمشاد، آ. ۲۰۲۳. درماندگی مالی و حق الزحمه حسابرسی: شواهدی جدید از نقش اندازه شرکت. مدیریت نوآوری و راهبردهای عملیاتی ۴ (۴): ۳۵۵-۳۶۸.
- صفی خانی، ف. ا. یعقوب نژاد، آ. جهانشاد. ۲۰۲۳. پیشایندهای گزارشگری مالی متقلبانه در شرکتهای دارای بحران مالی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت ۱۲ (۴۵): ۲۵۱-۲۷۰.
- عباسیان، ع. ا. ح. نعمت الهی. ۲۰۲۱. تعیین نقش بودجه ریزی عملیاتی بر بهبود عملکرد مالی شرکت سرمایه گذاری تأمین اجتماعی. حکمرانی و توسعه ۱ (۳): ۵۳-۷۸.
- عرب صالحی، م. س. باری، ا. بهشور، اسحاق. ۲۰۱۸. بحران مالی جهانی و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی ۹ (۳۶): ۷۳-۸۸.
- عزیزی، ف. ف. رهنمای رود پشته، م. ح. خان محمدی، م. حامد، خ. و. زاقرد. ۲۰۲۰. ارائه الگویی از اثر ویژگی های سیستم های اطلاعاتی حسابداری بر عملکرد سیستم مبتنی بر نقش تعدیلی عدم اطمینان کاری. پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی ۱۲ (۴۷): ۳۱-۵۴.
- قجریبگی، م. م. ز. بوزندانی. ۲۰۲۲. رابطه کمیته حسابرسی با نشریه. تجربه مدیر عامل و سطح نگهداشت وجه نقد علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری ۵ (۱۷): ۳۵-۴۹.
- کاکائی، ح. ح. عبدالله نیا، ط. حقیقت، م. حر محمدی. ۱۴۰۰. بررسی ارتباط بین مدیریت کیفیت جامع و عملکرد

- نازنین، ب. م. ح. ز. زهراق. سعید. ۲۰۲۲. تاثیر سوگیری رفتاری مدیران بر تصمیم گیری و کیفیت اطلاعات مالی.
- نهندی، ب. یونس، بابایی، قادر. ۲۰۲۲. اثر قابلیت مقایسه اطلاعات مالی بر به موقع بودن گزارش گری مالی با تاکید بر نقش تعدیل گر ابهام اطلاعاتی قیمت سهام. مطالعات تجربی حسابداری مالی ۱۹ (۷۴): ۲۰۹-۲۳۷
- نیکبخت، م. ا. رحیمی پور. ۲۰۲۲. ارزیابی عملکرد سازمان با استفاده از مدل کارت امتیازی متوازن پایدار (مورد مطالعه: بانک سرمایه). دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت ۱۱ (۴۱): ۶۳-۷۹
- یادگاری، س. ن. ه. زاده. ۲۰۲۳. تأثیر مدیریت سود بر اجتناب مالیاتی با در نظر گرفتن نقش ارتباطات سیاسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری ۷ (۲۵): ۷۷۵-۷۹۳
- Agha, E. S. E., N. Rashid. 2023. An Interconnection between Earnings Quality and Earnings Management in the Business Environment. *Economit Journal: Scientific Journal of Accountancy, Management and Finance* 3 (2):67-76.
- Agustia, D., N. P. A. Muhammad, Y. Permatasari. 2020. Earnings management, business strategy, and bankruptcy risk: evidence from Indonesia. *Heliyon* 6 (2):e03317.
- Al-Afif, M. A., P. S. Yadapadithaya. 2020. The Effect of Implementing the Balanced Scorecard (BSC) to Limit Earnings Management An applied study on (HSA) industrial companies.
- Al-Hattami, H. M., J. D. Kabra. 2024. The influence of accounting information system on management control effectiveness: The perspective of SMEs in Yemen. *Information Development* 40 (1):75-93.
- Alkababji, M. W. 2023. The impact of applying the target cost and continuous improvement (Kaizen) on achieving the sustainable competitive advantage of Palestinian industrial companies. *Journal of Business and Socio-economic Development*.
- Almatarneh, Z., B. Jarrah, M. Jarrah. 2022. The role of management accounting in the development of supply chain performance in logistics manufacturing companies. *Uncertain Supply Chain Management* 10 (1):13-18.
- Chen, R. C., S. W. Hung. 2021. Exploring the impact of corporate social responsibility on real earning management and discretionary accruals. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 28 (1):333-351.
- Cug, J., A. Cugova. 2021. Relationship between earnings management and earnings quality in the globalized business environment. Paper read at SHS Web of Conferences.
- Dalloul, M. H. M., Z. binti Ibrahim, S. T. Urus. 2023. Financial Crises Management in Light of Accounting Information Systems Success: مالی شرکت های دانش بنیان پارک علم و فناوری چهارمین کنفرانس بین المللی سالانه. دانشگاه تهران. تحولات نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری کردستانی، ع. آ. ح. ج. غ. ۱۳۸۷. ارزیابی کارایی متغیرهای مالی و متغیرهای اقتصادی در پیش بینی بحران مالی شرکتها. فصلنامه بررسی حسابداری و حسابرسی ایران ۱۴۷:۲۴-۱۷۲.
- کشکولی، ف. ۲۰۲۳. مسئولیت اجتماعی، مدیریت ریسک شرکت و مدیریت درآمد واقعی؛ شواهدی از اعتماد مدیریتی. چشم انداز حسابداری و مدیریت ۵ (۷۰): ۱۱۱-۱۲۶.
- گرچی، م. ح. قدرتی، م. عرب زاده، ح. پناهیان. ۲۰۲۳. تاثیر کیفیت سود بر اعتبار تجاری شرکت با تاکید بر نقش تعدیل کنندگی ثبات رویه اطلاعات حسابداری: رویکرد دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت ۱۲. متن کاوی ۴۰۶-۳۹۱: (۴۵).
- مجید، ج. و. محمدحسن، ن. حمید. ۲۰۱۹. تأثیر نظارت و بازرسی و سودآوری بانک با بررسی مشتری مداری محمد، ب. ص. سمیه. ۲۰۱۶. نقش کارت امتیازی متوازن در ارزیابی عملکرد مدیران
- محمدصالحی، م. ا. ر. ز. هرندی. ۲۰۲۲. بررسی تأثیر مدیریت سود و استراتژی تجاری بر ریسک ورشکستگی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری ۶ (۲۰): ۱۸۸۰-۱۸۹۴
- محمدی، خاطره، نصیری، فائزه، لطفعلی زاده، نیلوفر، کایزن و سازمان. موسوی، دکتر زهراسادات. ۲۰۲۲. موفق. نهمین همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران ۱ (۹): ۱۰۳۱-۱۰۴۰
- ملکی، مجتبی، آزادی. ۱۴۰۰. بررسی تاثیر تورشهای شناختی-عاطفی و خودشیفتگی سازمانی مدیران بر بحرانهای مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. ۲۶: ۶۷-۲۷
- منش، ع. ز. زردینی. ۲۰۲۰. بررسی تأثیر اندازه شرکت بر رابطه بین منابع نامشهود و عملکرد شرکت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری و منافع اجتماعی ۱۰ (۳): ۵۷-۷۳
- مهربان پور، کرمی، جندقی، قمی. ۲۰۲۱. کارت ارزیابی متوازن و مؤسسات حسابرسی ایران. نقشه استراتژی برای پیشرفت های حسابداری ۲۵ (۱۳): ۱۷۷-۲۲۰

- crisis conditions. *International Journal of Finance & Economics* 26 (3):4574-4589.
- Qatawneh, A. M., G. A. Alfalayeh. 2022. The Role of the Effectiveness of Accounting Information Systems in the Relationship between the Earnings Management and Financial Performance. *Significance* 13 (24).
- Submitter, G., A. Indrasari, J. C. A. Rosi. 2020. Total Quality Management (TQM), Management Accounting System, Islamic Leadership Style, Organizational Commitment, and Managerial Performance. *Journals and Indrasari, Arum and Rosi, Justika Citra Apriliana, Total Quality Management (TQM), Management Accounting System, Islamic Leadership Style, Organizational Commitment, and Managerial Performance* (September 30, 2020). Reference to this paper should be made as follows: Indrasari, A:66-86.
- Wassan, A. N., M. S. Memon, S. I. Mari, M. A. Kalwar. 2022. Impact of total quality management (TQM) practices on sustainability and organisational performance. *Journal of Applied Research in Technology & Engineering* 3 (2):93-102.
- Xu, C., H. Zhang, J. Hao, L. Guo. 2021. Real earnings management in bankrupt firms. *Journal of Corporate Accounting & Finance* 32 (2):22-38.
- Zhao, Q., W. Xu, Y. Ji. 2023. Predicting financial distress of Chinese listed companies using machine learning: To what extent does textual disclosure matter? *International Review of Financial Analysis* 89:102770.
- Zhao, X., J. Hou. 2022. Applying the theory of constraints principles to tourism supply chain management. *Journal of Hospitality & Tourism Research* 46 (2):400-411.
- Abdulmouti, H. 2015. The role of Kaizen (continuous improvement) in improving companies' performance: A case study. Paper read at 2015 International Conference on Industrial Engineering and Operations Management (IEOM).
- Afzali, M. 2023. Corporate culture and financial statement comparability. *Advances in accounting* 60:100640.
- Investigating Direct and Indirect Influences. *Sustainability* 15 (10):8131.
- Ekawarti, Y., M. Adam, E. Yusnaini, H. Yusrianti. 2022. Systematic Literature Review: Earning Management in Corporate Governance. Paper read at 7th Sriwijaya Economics, Accounting, and Business Conference (SEABC 2021).
- Etemady Jooriaby, S. Kheradyar, K. Azadi Hir. 2021. Accounting Information System Adoption Based on Self-Assessed Wisdom. *audit knowledge* 21 (85):373-393.
- Habib, A., D. Ranasinghe, J. Y. Wu, P. K. Biswas, F. Ahmad. 2022. Real earnings management: A review of the international literature. *Accounting & Finance*.
- Hegazy, M., K. Hegazy, M. Eldeeb. 2022. The balanced scorecard: Measures that drive performance evaluation in auditing firms. *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 37 (4):902-927.
- Khalid, B., M. Kot. 2021. The impact of accounting information systems on performance management in the banking sector. *IBIMA Business Review* 578902.
- Khan, A. 2017. Impact of accounting information system on the organizational performance: a case study of Procter and Gamble. *Star Research Journal* 5 (12):26-30.
- Luu Thu, Q. 2023. Impact of earning management and business strategy on financial distress risk of Vietnamese companies. *Cogent Economics & Finance* 11 (1):2183657.
- Masadeh, A., T. Jrairah, N. Almasria. 2023. The Impact of Applying the Target Cost Approach on Products' Structure (Products Pricing, Development and Quality). *International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev.* 8 (6):18.
- Mashayekhi, B., S. Hasanzadeh, M. Samavat, S. Nazari. 2023. Corporate Social Responsibility Disclosure and Management Opportunism: The Role Moderating of Corporate Governance. *Accounting and Auditing Review* 30 (3):560-589.
- Mohammadi, K. G., P. Piry, G. MANSOURFAR. 2020. Real Earnings Management, Corporate Governance Quality and Credit Rating.
- Namazian, A., O. Pourheidari, H. Zeinali. 2022. Investigating the effect of effective tax rate and quality of corporate governance on tax avoidance in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Financial Management Strategy* 10 (4):177-196.
- Nik Abdullah, N. H., S. Krishnan, A. A. Mohd Zakaria, G. Morris. 2022. Strategic management accounting practices in business: A systematic review of the literature and future research directions. *Cogent Business & Management* 9 (1):2093488.
- Nour, A. I., L. W. Alamleh, S. M. Al-Atoot, K. M. Almomani. 2022. The effect of applying balanced scorecard on earnings quality among banks listed in Palestine Exchange. *Cihan University-Erbil Journal of Humanities and Social Sciences* 6 (1):101-112.
- Oskouei, Z. H., Z. H. Sureshjani. 2021. Studying the relationship between managerial ability and real earnings management in economic and financial

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 15/ No. 57/ Spring 2025

Identifying The Effective Factors of Accounting Information Systems on the Tendency to Earnings Management in Financial Crisis Conditions

Noushin Asadi louye

PhD Student, Department of Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran
Nooshin.sd1991@gmail.com

Mojtaba Maleki Choubari

Assistant Prof. ,Department of Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran
(Corresponding Author)
mmohtabamalekichoubari@gmail.com

Sina Kheradyar

Associate Prof. ,Department of Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran
Kheradyar@iaurasht.ac.ir

Abstract

In today's era, information systems are considered a competitive advantage. The effective factors of accounting information systems can be as effective as a deterrent to the desire for earnings management, and may even hinder the achievement of organizational goals. Therefore, the objective of this study is to identify the effective factors of accounting information systems on tendency to earnings management in financial crisis conditions in listed companies in the Tehran Stock Exchange. The statistical population of this study is the financial managers of all listed companies in the Tehran Stock Exchange in 2023, and the sample size is 251 individuals. In this study, a questionnaire and the Delphi method were used to collect data. After analyzing the data and testing the research hypotheses using Pearson's correlation test, the results indicate that there is a significant negative correlation between planning and budgeting, financial reporting/ performance reporting, cost control, and integrated control with earnings management in financial crisis conditions. In other words, managers who have a stronger accounting information system will have a lower likelihood of earnings management.

Key words: Accounting information systems, earnings management, financial crisis